

Šeduvos klebonas Juozapas Rupeika

Petras Juknevičius

Juozas Rupeika gimė 1778 m. Telšių parapijoje. Pasimokęs Telšiuose ir neišlaikęs egzaminų į Varnių kunigų seminariją, nuvyko į Minską, ten mokėsi ir buvo išventintas kunigu. Kurį laiką jis dirbo Minsko vyskupijoje; įtakingų asmenų užtarimu Žemaičių vyskupo Arnulfo Giedraičio buvo priimtas į Žemaičių vyskupiją ir paskirtas Šeduvos klebonu. Čia, anot M. Valančiaus, jis „*lėbavo ir įvairiais procesais smaugė Šeduvos miestelėnus*“. Negalima pamiršti ir kito fakto, kad jis klebonaudamas Šeduvoje išlaikė parapiinę mokyklą. 1831 m. sukilimo metu iš karto laikėsi sukilėlių, bet tiems pralaimint persimetė į rusų pusę, už tai sukilėliai jo vos nepakorė. F. Sliesoriūnas rašo, kad kai 1831 m. į Žemaitiją kartu su M. Paleno korpusu atvykęs žemaičių pavyskupis M. Giedraitis siuntinėjo laiškus sukilėlių vadams, platino atsišaukimus, raginančius nutraukti kovą, ypač uoliai padėję kanauninkas J. K. Gintila ir Šeduvos klebonas J. Rupeika. Sukilimui pasibaigus, jis įsiteikė Vilniaus karo gubernatoriui Dolgorukovui ir gavo keletą ordinų. Vyskupas M. Valančius tvirtina jį padėjus rusams tardyti

sukilime dalyvavusius kunigus. Caro įsakymu įvestas į Žemaičių kapitulą kanauninko titulu, vėliau tuo pat keliu 1842 metų gruodžio 10 dieną gavo Šiluvos infulatą ir apsigyveno Šiluvoje. Vyskupas M. Valančius rašo, kad „*tada kun. Rupeika gavo išvažiuoti iš mėgiamos Šeduvos ir apsigyventi Šiluvoj; tai jis labai nenoromis padarė*“. Dar prieš tai 1842 m. rugsėjo mėn. Vidaus reikalų ministerijos Kitatikių departamento direktorius Skripycinas apvažiavo visas vyskupijas, įsigilino į katalikų dvasininkų padėtį ir, grįžęs į sostinę, pateikė siūlymą, kurio pagrindu kunigai gavo papildomą metinį atlyginimą. J. Rupeikai skirta 200 sidabrinų rublių. Apie tą Skripicyno vizitą vėliau M. Valančius rašė: „*jis siųstas pažinti visus dvasininkų luomui priklausančius nedorėlius, kad ateityje juos panaudoti katalikybei naikinti*“. Vyskupas M. Valančius kaltino kanauninką J. Rupeiką, kad jo pastangomis Kražių gimnazijos kapelionas kun. Jonas Jamontas buvo priskirtas trečiai nusikaltėlių kategorijai, pašalintas iš pareigų, prarado teisę turėti kleboniją. 1846 m. birželio 19 d. kanauninką J. Rupeiką aplankė Katalikų dvasinės akademijos rektorius Ignotas Holovinskis. Nežinome, kokį įspūdį susidarė rektorius, bet kai rusų valdžia 1847 m. darė žygius pakelti J. Rupeiką žemaičių vyskupu, tam griežtai pasipriešino tuometinis Mogiliovo arkivyskupas I. Holovinskis. „*Ši sumanymą suardė vyskupas Holovinskis, kurs įrodė direktoriui, jog pristatydamas Rymui žmogų, turintį žmonėse menką šlovę, tik supainiosiąs santykius su Šv. Sostu. Keistas būtų buvęs kun. Rupeika vyskupas, nes, be to, kad buvo netekęs doros ir tikėjimo, dar nė vieno lotyniško žodžio nesuprato ir visiškai nemokėjo skaityti. Dėl to giedodamas Mišias aiškiai tesakė Dominus vobiscum; maldas gi tik mikčiojo ir taip balsą laužė, jog žodžio nebuvo galima suprasti*“, – teigia Žemaičių vyskupas). Netekusį valdžios globos, kaip neramaus būdo, mėgstantį bylinėtis J. Rupeiką karo gubernatorius Bibikovas norėjo ištremti, bet vyskupas M. Valančius apgynė („*kad fioletai ir infula nebūtų paniekinti*“).

Kunigas J. Rupeika buvo dar visų vyskupo Juozapo Giedraičio dvarų kamisorius ir Žemaičių kapitulos prokuratorius. „*Tai buvo skaisčiausias jo laikas, nes vyskupo pinigais daug galėjo daryti ir darė*“, – pastebi M. Valančius.

Tačiau vyskupas M. Valančius, kuris paprastai karjeristams ir rusų valdžios pataikūnams nerasdavo gero žodžio, rašo J. Rupeiką turėjus ir gerų savybių – gynus beturčių bylas, gimines leidus į mokslą, iškilmingai šventus Šiluvos atlaidus („*Ne kartą gynė beturčių bylą, jei*

jie mokėdavo nusižeminti prieš jį ir pasiduoti jo globai. Daug savo giminių leido į mokslus ir paskui aprūpino. Tinkamu iškilmingumu šventė Dievo Motinos Gimimo dieną Šiluvoj, patsai celebruodamas. 1854 m. baigdamas minėtuosius atlaidus, laikė mišparus; paskui kaip sugrįžo į kleboniją, staiga susilpnėjo ir numirė. Jo kūnas palaidotas Šiluvos kapuose ties koplyčia“).

Juozapas Rupeika mirė 1854 m. rugsėjo 8 d. Šiluvoje.

Lietuvių literatūroje Juozapas Rupeika žinomas kaip 1823 m. išvertęs į lietuvių kalbą Vilniaus švietimo apygardos vizitatoriaus J. Chodzko knyga „Jonas iš Svisločės“. („Jonas izz Swisloczes krominikas wędrowois lietuwiszku liežuviu izsguldytas kasztu ir storoni Jozapa Rupeyka, Kanauninka Plocka, Klebona Szaduwos, ženklininka S. Onos“). Šią didaktinę apysaką teigiamai įvertino vyskupas Motiejus Valančius. Šią knygą turi Šeduvos kraštotyros muziejus.

Tiesa, Vaclovas Biržiška spėja, kad šį kūrinį išvertė ne Juozapas Rupeika, o Simonas Stanevičius.

J. Rupeika bendravo su Raginėnų pilkapius kasinėjusiu ir Raudondvario dvaro rūmus projektavusiu Šveicarijos prancūzu keliautoju Fridrichu Diubua de Monperio (1798–1850), kuris užrašė ir paskelbė Šeduvos klebono pasakojimus.

Šaltiniai ir literatūra

1. Bukauskas A. Trumpa Šeduvos miesto istorija. – Utena. – 1992. – P. 19.
2. Butkuvienė A. Lietuvos kultūros istorijos metmenys. – D. 2. – K. – 2000. – P. 30.
3. Juknevičius P. Kunigas Juozapas Rupeika // Daugyvenės krašto šviesuoliai. Konferencijos, įvykusios 2005 m. kovo 18 d. Burbiškyje, pranešimų tezės. – Panevėžys. – 2005. – P. 4.
4. Juknevičius P. Kunigas Juozapas Rupeika // Tėvynė. – 2005 05 18.
5. Juknevičius P. Šeduvos klebonas Juozapas Rupeika // Tėvynė. – 2007 03 14.
6. Rupeika Juozapas // Lietuvių enciklopedija. – T. 26. – Boston. – 1961. – P. 132-133.
7. Sliesoriūnas F. 1830–1831 m. sukilimas Lietuvoje. – V. – 1974. – P.381.
8. Sužiedėlis S. Kunigas Jonas nuo kryžiaus. Kunigo Jono Švagždžio biografijos metmens. – Brooklyn, New York – 1956. – P. 15.
9. Valančius M. Namų užrašai. – V. – 2003. – P. 54, 150, 284, 319, 399, 506, 508, 732.
10. Valančius M. Pastabos pačiam sau. – V. – 1996. – P. 60-62.